

TTB Raporları

“TÜRKİYE’DE HEKİM İSTİHDAMI KURULTAYI-I” “TIP FAKÜLTELERİMİZİN ÖĞRENCİ KONTENJANI VE YENİ TIP FAKÜLTELERİ AÇILMASI” TOPLANTI RAPORU

Türk Tabipleri Birliği ve İstanbul Tabip Odası tarafından düzenlenen “Türkiye’de Hekim İstihdamı Kurultayı”nın ilk toplantısı 18 Aralık 1993 günü İstanbul’da gerçekleşti. “Tıp Fakültelerimizin Öğrenci Kontenjanı ve Yeni Tıp Fakülteleri Açılması” konulu toplantı İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Üniversite 1933 Reform Anfisi’nde yapıldı.

Toplantıya Hükümet Sözcüsü Dr. Yıldırım Aktuna, DPT adına Sosyal Planlama Dairesi Başkanı İsmail Karaman, YÖK adına YÖK üyesi Prof. Dr. Şefik Ali Tekalan, Sağlık Bakanlığı adına Sağlık Eğitimi Daire Başkanı Mehmet Özden, Türk Tabipleri Birliği Başkanı Dr. Selim Ölçer, sekiz tıp fakültesini temsil eden gelen dekan ve dekan yardımcılarını ile Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi adına Prof. Dr. Leziz Onaran, İstanbul Tabip Odası Eğitim-Bilim Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Talia Bali Aykan, İstanbul Tıp Fakültesi Sağlık Etkinlikleri Kolu ve Prof. Dr. Hasan Yazıcı konuşmacı olarak katıldılar.

Ankara Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Yıldırım Atakurt, Atatürk Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Dursun Akdemir, Çukurova Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Işık Olcay ve Eğitim Koordinatörü Prof. Dr. Çağatay Akçalı, Hacettepe Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Şevket Ruacan, İstanbul Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Kayıhan Aydoğmuş, Marmara Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Atıf Akdaş, Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ferruh Şimşek, Trakya Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Recep Mesut ve Prof. Dr. Adnan Görgülü, Uludağ Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Hamdi Aytekin toplantıda tıp fakültelerini temsil ettiler.

İstanbul Tabip Odası Başkanı Doç. Dr. Zeki Karagülle’nin açış konuşmasından sonra Kurultay Düzenleme Kurulu adına Dr. İrfan Gökçay, Tıp Fakültelerinin kontenjanları, ödenekler, Türkiye’de hekim sayısı, tıp fakültelerinin bütçelerinin kaynakları gibi belli başlı verileri ve yıllara göre gelişme eğimlerini ele alan bir sunuş yaptı.

Daha sonra Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Dr. Yıldırım Aktuna bir konuşma yaptı. Konuşmasının büyük bölümünde gerçekleştirmek istedikleri sağlık reformunu anlatan Aktuna, hekim istihdamının ancak bu büyük proje içinde çözüm bulabileceğini belirtti. Bununla birlikte Hükümet Sözcüsü, hekim sayısının fazla olduğunu ve yeni tıp fakülteleri açılmasına karşı olduğunu ifade etti.

DPT adına konuşan Sosyal Planlama Dairesi Başkanı İsmail Karaman, Türkiye’de hekim fazlalığı bulunduğunu söylemenin yanlış olacağını savundu. Sağlığa yeterli pay ayrılmadığını, yeterli sağlık elemanı kadrosu verilmediğini, bu nedenle Sağlık Bakanlığı’nın işsizlik çıkacağından söz ettiğini belirten Karaman, DPT’nin çok sayıda parametreyi ele alan kriterlerle yaptığı matematik hesaplarla Türkiye’de 10 bine yakın pratisyen hekim, 10 bine yakın uzman hekim açığı olduğu görüşüne vardığını söyledi. 1983-91 arasında üniversitelere ve tıp fakültelerine ayrılan yatırım miktarının 2.5 kat arttığını, öğretim elemanı sayısının da arttığını, tüm üniversitelere 7 trilyon bütçe ayrılırken bunun 2.2 trilyonunun tıp fakültelerine ayrıldığını vurgulayan Karaman, Türkiye’nin daha fazla hekim yetiştirmesi gerektiğini savundu. Yılda hekime başvuru oranının kişi başına 1.2 değil, son bir araştırmaya göre 2.44 olduğunu belirten DPT temsilcisi, birçok yörede hekim açığı olduğunu, halkın Güneydoğu’da hekim bulmak için sınırı aşarak Irak’a gittiğini söyledi. Yeni tıp fakülteleri kurulurken kendilerine danışılmadığını belirten Karaman, konuşmasının sonunda sağlık insan gücü planlamasının multidisipliner bir yaklaşımla yapılması gerektiğini, meseleye sadece hekim gözüyle bakmanın yanlış olacağını vurguladı.

Sağlık Bakanlığı adına konuşan Sağlık Eğitim Dairesi Başkanı Mehmet Özden, mezun olan hekimlerin büyük kısmını Sağlık Bakanlığı’nın istihdam ettiğini, tıp fakültelerinin ihtiyaç duyulandan fazla hekim yetiştirdiğini belirtti. Bakanlığın bir insan gücü

planlama projesi çalışması yaptığını söyleyen Özden, hekimle beraber özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışacak personelin de bu planda yer olması gerektiğini vurguladı. Sağlık Bakanlığı temsilcisi, insangücü politikalarını oluşturan, planlayan, eğiten, istihdam eden kuruluşların bu tür toplantılarda biraraya gelmesinin çok yararlı olduğunu ifade etti.

YÖK temsilcisi Prof. Dr. Şefik Ali Tekalan, kontenjanlar belirlenirken birçok faktörün etkili olduğunu, tıp fakültelerinde okuma istemi, politik etkiler, üniversiteleşme oranının artırılmak istenmesi gibi faktörlerin de hesaplanması gerektiğini belirtti. YÖK'ün kendilerinin sadece uygulamak durumunda olduklarını belirten YÖK temsilcisi, yeni kurulan 9 fakültenin kurulmasına YÖK'ün karşı çıktığını, bu konularda karar organının ancak ciddi bir şekilde etkilenmesi ile sonuç alınabileceğini vurguladı. Oranı giderek azalmakla birlikte ÖSYM'ye başvuran binlerce kişinin tıp fakültesini tercih ettiklerini, birçok kişinin tıp eğitimi için yurt dışına gittiğini belirten Tekalan, hekim fazlasının istihdamı için uzmanlık kadrolarının artırılması ve Aile Hekimliği gibi çözümler bulunmasını önerdi.

Türk Tabipleri Birliği Başkanı Dr. Selim Ölçer, konuşmasında hekim fazlalığının hekimler üzerinde yarattığı etkiler üzerinde durdu. Çok sayıda mutsuz hekim yaratmaktan öte sonuç vermeyen bu politikanın bir an önce değiştirilmesi için bir konsensusa vararak siyasi otoritenin karşısına çıkmak gerektiğini belirten TTB Başkanı, tıp fakültelerine bu konuda ortak çaba gösterme önerisinde bulundu.

Öğle yemeğinde İstanbul Tıp Fakültesi yemekhanesinde biraraya gelen katılımcılar, bir saat süren aradan sonra tıp fakültelerinin temsilcilerini dinlediler.

Çukurova Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Işık Olcay, fakültelerinin çalışmalarından söz ederek kadro sıkıntısı çekmediklerini, sadece yeni açılan bilim dallarında sorunları bulunduğunu anlattı.

Hacettepe Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Şevket Ruacan, TTB başkanının siyasi otoritenin karşısına konsensus oluşturarak gitme önerisinin yerinde olduğunu belirterek başladığı konuşmasında, 2000 yılında batı ülkeleri düzeyine yakın sayıda hekim yetiştirmenin gerçekçi olmadığını belirtti. Sayı artsa da sağlık sisteminin daha kötüye gittiğini, çünkü mutsuz hekimler yetiştiğini vurgulayan Hacettepe Tıp Dekanı, artan sayıların niteliği kötüye götürdüğünü söyledi. Prof. Dr. Ruacan önerilerini şöyle sıraladı:

a. Kontenjanlar biraz aşağı çekilmelidir. Yılda 3800-4000 hekim yetiştirilmesi gerçekçi bir rakamdır.

b. Temel bilimler eğitimi yönünden kadro sıkıntısı çeken yeni fakültelerde bu eğitim yerleşik fakültelerde yapılmalı, yeni fakülteler klinik fakülteler olarak eğitim vermelidirler.

c. Merkezi bir sınav sistemi getirilerek board sınavı benzeri bir yöntemle tıp eğitimi denetlenmelidir.

d. Mezuniyetten sonra bir yıllık pratik ağırlıklı eğitim sonrasında kişiye doktorluk yapma hakkı verilmelidir.

İstanbul Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Kayıhan Aydoğmuş, konuşmasına kendisinin de bir dönem yönetici olarak görev yaptığı Tabip Odaları'nın son yıllarda kendi alanındaki konularda büyük hamleler gerçekleştirdiğini, sorunun çözümünün de yine Tabip Odaları'nda yattığını belirterek başladı. Fakültelerindeki eğitim durumundan verilerle konuşmasını sürdüren Aydoğmuş, devletin öğrenci eğitimi için kendi öngördüğü ödeneği bile vermediğini, altyapının yetersiz olduğunu belirtti. Ülkenin ihtiyaçlarına uygun bir tıp eğitimi için afileye hastanelerle işbirliği yapılmasını önerdiklerini belirten İstanbul Tıp Dekan Yardımcısı, 5. sınıftan sonra iki yıl maaşlı-kadrolu intörlük sistemini savundu. Ülkenin refah düzeyi arttıkça hekime başvuru sayısının da, uzman ihtiyacının da artacağını belirten Prof. Dr. Aydoğmuş, hekim eğitimi ve istihdamı ile ilgili konuların koordinasyonu ile denetimini amatör bir kuruluşun yapması gerektiğini, bunun da Tabip Odaları olduğunu vurguladı. Bunun hayal olmadığını, Tabip Odaları'nın hizmet verdiği zaman yetki kazanacağını, bu noktada bir konsensustan yana olduğunu ifade etti.

Marmara Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Atif Akdaş, konuşmasında daha çok eğitim sisteminde yapılmasını gerekli gördüğü yeniliklere yer verdi. 21. yüzyıla giderken eğitim tarzının değiştirilmesini, öğrencinin daha aktif ve sorumluluk sahibi olduğu bir model önerdi. Bunun için yeterli ve kaliteli öğretim elemanı sağlanmasını, yeterli bütçe ve kaynak yaratılmasını savunan Marmara Tıp Dekanı, tıp fakültelerinin mezun sayısının artırılmamasını, kontenjanın yeni tıp fakültelerine dağıtılmasını önerdi. Daha sonra söz alan Marmara Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ferruh Şimşek yeni açılan Tıp Fakültelerinin cami avlusuna bırakılmış gayrimüşru çocuk gibi görülmesinin doğru olmadığını, bunlara milli değerler olarak elbirliğiyle sahip çıkılmasını savundu.

Trakya Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Recep Mesut, kontenjanlarda eşitsiz dağılımın sorun olduğunu belirtti. Yatak ve hasta kapasitelerinin üstünde eğitim vermek zorunda bırakıldıklarını, istediklerinin iki misli öğrenci verildiğini vurgulayan Mesut, fakültelerin potansiyellerine göre kademelendirilmesini önerdi. Temel bilimler eğitimlerinin yeterli fakültelerde yapılması önerisini benimsediklerini belirterek yeni açılan fakültelere yardımcı olunmasını savundu.

Uludağ Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Hamdi AYTEKİN, DPT'nin danışmanlık yaparken, önerileri için gerekli koşulları da birlikte savunması üzerinde durdu. Uygur devletin tam istihdam sağlamış devlet olduğunu belirten Uludağ Tıp Dekan Yardımcısı, herkese devlet kapısında görev vermenin şart olmadığını, ancak mezun olan hekimlerin insangücü planlamasının devletin sorumluluğunda olduğunu vurgulayarak önerilerini şöyle sıraladı:

- Tıp fakültelerine alınacak öğrenci sayısı azaltılmalıdır.
- Niteliği artırıcı yatırımlar yapılmalıdır.
- Mezuniyet sonrası eğitim hızla organize edilmeli, hekimler heveslendirilmelidir.
- Tabip Odaları işyeri hekimliği gibi yeni istihdam alanları üzerinde çalışmalar yapılmalıdır.

Ankara Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Yıldır Atakurt, kontenjanlar belirlenirken, tıp fakültesi öğretim üyelerinin diğer sağlık eğitim kurumlarında da ders verdiğinin dikkate alınmasını savundu. İnsangücü ihtiyacı hesaplanırken sosyal gelişmelerin de hesaplanması gerektiğini belirten Atakurt, öğrenci sayısının bir miktar düşürülmesi, gerçek ihtiyaç sayılarının belirlenerek ona göre öğrenci kaydedilmesini önerdi.

Atatürk Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Dursun AKDEMİR, çok az sayıda eğitim elemanı ile çok sayıda eğitim kurumunda hizmet verdiklerini belirtti. Türkiye'de yeterli sayıda hekim bulunduğunu, ancak iyi kullanılmadığını, dağılımın dengesiz olduğunu vurguladı. Yatak kullanım kapasitesinin de yükseltilmesi gerektiğini belirten Akdemir, koruyucu hekimliğin geri kalmasıyla maliyetlerin yükseldiğini ifade etti. Sağlık hizmetlerini sürekli, eşit, dengeli ve kaliteli olarak üretecek nitelik ve sayıda hekim yetiştirilmesini savunan Atatürk Tıp Dekan Yardımcısı, tüm sağlık kuruluşlarının hekim kapasitelerinin tek elden planlanarak tespit edilmesini, belli branşlardaki yığılımların yeniden düzenlenmesini önerdi. Taşrada yeni Tıp Fakültelerinin açılarak zamanla gelişmelerinin beklenmesinin her zaman

doğru olmadığını belirten Akdemir, kendi fakültelerinin merkezi tıp fakültelerine öğretim elemanı yetiştirirken kendi gelişmesini yıllar sonra hala tamamlayamamış olduğunu, yeni fakülteler gerekiyorsa bunların metropollerde açılmasının doğru olduğunu vurguladı. Tıp fakültelerinde sağlık hizmetinden çok eğitim ve araştırmanın gözönünde tutulmasını, araştırmaya eğilimli öğrencilerin yönlendirilmesini, öğretim üyelerinin tedavi edici hizmetlere ağırlık veren tutumlarının değişmesini savunarak tıp fakültelerinde dengeli bir şekilde sayı sınırlamasına gidilebileceğini belirtti.

Daha sonra söz alan konuşmacılardan Prof. Dr. Hasan YAZICI önerilerini şöyle sıraladı:

- Hekimliğe ait nitelik endekslerini saptamalıyız.
- Siyasal erke baskı yapmak için toplumu eğitmeli, görüşlerimizi topluma anlatmalıyız.
- Eğitim modeli modernleştirilmelidir. Tıp fakülteleri mezuniyet sonrası eğitim ve akreditasyonla ilgilenmelidir.
- Tıp fakülteleri başta kendini eleştirmelidir. Düşünen, tartışan, sorun çözmeye yönelik bir eğitim modeli geliştirmeliyiz.
- Esas sorun para değildir, kaynakların kullanımındaki tercihlerde değişiklik yapılmalıdır.

Öğretim Üyeleri Derneği adına konuşan Prof. Dr. Selçuk ÖZARMAĞAN, öğretim elemanı sayısı artarken öğrenci sayısının da artmasının doğal olduğunu, öğretim üyelerinden gerektiği gibi yararlanılmadığını belirterek Sağlık Bilimleri Üniversiteleri kurulmasını önerdi.

Toplantının öğleden sonraki kısmına katılan TBMM Sağlık İşleri Komisyonu Üyesi Milletvekili Dr. Ahmet FEVZİ İNCEÖZ, hekim ihtiyacını saptamada bir başıbozukluk olduğunu, ülkede insan ve zaman israfından kaçınmak gerektiğini vurguladı. İşe göre hekim yetiştirmek yerine hekime iş bulunmaya çalışıldığını, şimdi de devletin mecburi hizmeti kaldırarak hekime iş bulmak yükümlülüğünden kurtulmaya çalışıldığını belirtti. Tıp fakülteleri kontenjanlarının azaltılması gerektiğini belirten İnceöz, politik kaygılarla yeni fakülte açılmasına da karşı olduğunu, bu konuda parlamentoda şimdiye kadar yürüttüğü çalışmalarını sürdüreceğini vurguladı.

İstanbul Tıp Fakültesi Sağlık Etkinlikleri Kolu toplantıya sundukları "Tıp Eğitiminde İyileştirme Bildirgesi"nde tıp eğitimi ile ilgili olarak öğrencilerin de görüşlerinin değerlendirilmesi gerektiğini savunarak istek ve önerilerini dile getirdiler. Kurultaya

katılanların ilgiyle izledikleri sunuşta öğretim üyelerinin de kendilerini yenilemesi, eğitim psikolojisi öğrenimi almış olması ve tam gün çalışmaya özendirilmesi gerektiği görüşleri savunuldu. Tıp eğitiminin ülkenin özelliklerine göre birinci basamak sağlık hizmeti için gerekli düzeyi sağlaması, koruyucu hizmetlere yönelik eğitime ağırlık verilmesi gerektiği belirtilen bildirmede yeni tıp fakültelerinin açılmasının anlaşılır bir nedeni olmadığı ifade edildi.

İstanbul Tabip Odası Eğitim-Bilim Komisyonu adına bir konuşma yapan Prof. Dr. Talia Bali Aykan, tıp eğitimi konusunda komisyonun yaptığı çalışmalarda vardığı sonuçları şöyle özetledi:

1. Tıp eğitiminde ülkenin ihtiyaçlarına uygun pratisyen hekim tipi yetiştirilmesi için gerekirse köklü değişiklikler yapılmalıdır.

2. Bunun için Sağlık Bakanlığı, TTB başta olmak üzere DPT ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliğine gidilmelidir.

3. "Eğitim Araştırmaları ve Planlaması Birimi" kurulmalıdır, Birim ülkemizin eğitim programları ile bütünleşebilecek düzenleri planlamalı ve ülke çapında eğitim programlarına katkıda bulunabilecek araştırmaları yapmalıdır.

4. Bu yönde örgütlenmiş bir eğitim kadrosu tam gün sistemi ile çalışmak zorundadır.

5. Bu yönde örgütlenmiş tıp eğitiminin olmazsa olmaz koşulu, kendi içinden seçilmiş katılımlı ve geniş kapsamlı bir sistem ile denetlenmesidir.

Konuşmalardan sonra düzenleme kurulu tarafından birleştirilen görüşler bir sonuç bildirisi olarak sunuldu. Sonuç bildirisi şöyle:

1. Son yıllarda tıp fakültelerindeki öğrenci kontenjanları, öğretim üyesi kadrosu ve ayrılan kaynaklar belirlenirken akılcı ve gerçekçi davranılmamıştır.

2. Ülkenin ihtiyaçlarına uygun sayı ve nitelikte hekim yetiştirilmesinde olduğu gibi mezun edilen hekimlerin değerlendirilmesinde de ciddi sorunlar vardır.

3. Kontenjanlar ve yeni tıp fakültelerinin açılması belirlenirken ihtiyaca uygun hekim tipi ve çağdaş eğitim modeli dikkate alınmamaktadır.

4. Bu eğitim sistemi, mevcut kaynaklar, öğretim elemanı kadrosu ve organizasyon ile mevcut tıp fakültelerinin kontenjanlarının fazla olduğu görülmektedir.

5. Ülkemizin sağlık insan gücü konusunda karar verenler, sayısal değerleri temel alarak ön plana çıkarırken nitelik sorunlarını ihmal etmişler, hekim yetiştirilmesini öne çıkarırken diğer sağlık insan gücü ihtiyacını ihmal etmişlerdir.

6. Sonuçta, bu sistemde eğitilerek görev verilen hekimler yetersiz, motivasyonsuz, işlemsiz ve mesleklerinden hoşnutsuz durumdadır.

Bu tespitler ışığında toplantıda yapılan öneriler şunlardır:

1. Yatırım, altyapı, organizasyon ve istihdam koşullarında gerekli değişiklik yapılmadan tıp fakültesi kontenjanları artırılmamalıdır. Eğitim kurumlarının eğitim potansiyelleri gözden geçirilmeli, kontenjanları yeniden belirlenmeli, gerekirse azaltılmalıdır.

2. Uzun ve pahalı bir eğitimden geçerek mezun edilen hekimlerin hepsi istihdam edilmeli ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinde hekim insan gücünden yararlanılmalıdır.

3. Hekim insan gücü, diğer sağlık insan gücü ve sağlık sistemimizin sorunları ile birlikte ele alınmalıdır.

4. Tıp fakültelerinin kontenjanlarının belirlenmesinden eğitimin standartlarına ve insan gücünün istihdamına kadar çeşitli konularda temel politikalar hükümet, DPT, eğitim veren kurumlar, eğitimi alanlar, sağlık insan gücünü istihdam edenler, Türk Tabipleri Birliği ve diğer sağlık meslek örgütlerinin temsil edildiği yeni bir organizasyon tarafından kararlaştırılmalıdır.

5. Sağlık eğitim sistemimizde bu değişiklikler gerçekleşene kadar, mevcut bazı sorunların çözümünü için;

a. Yeni tıp fakülteleri, gerekli altyapı, öğretim elemanı ve araç gereçler sağlanmadan öğrenci eğitime geçmemelidir.

b. Temel tıp branşlarında eğitim gelişmiş tıp fakültelerinde yapılmalı, bu konularda yetersiz olan fakülteler koşulları sağlanmak kaydıyla klinik fakülteleri olarak eğitim vermelidir.

c. Tıp fakülteleri, ülkenin ihtiyaçlarına uygun bir eğitim için afilliye sağlık kurumlarıyla organize çalışabilmelidir.

d. Mezuniyet sonrası tıp eğitimi acilen organize edilerek tıbbi denetim sağlanmalıdır.